

Шалупенка Н.Я.,
суіскальнік кафедры
сацыялогіі і культуразнаўства

РОЛЯ ТРАДЫЦЫЙ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ

Духоўная культура ва ўсе эпохі з'яўлялася важней-
шай часткай жыцця чалавецтва. Гістарычны лёс Беларусі
склаўся так, што ёй на працягу стагоддзяў давялося не
адзін раз зведаць перыяды як магутнасці, росквіту
культуры, так і заняпаду адчування нацыянальнай
самабытнасці духоўна-культурнай спадчыны беларусаў.

Сёння краіна перажывае этап дзяржаўнага і
нацыянальна-культурнага адраджэння. Работа па
адраджэнні не можа быць плённай без выкарыстання
самабытнай народнай культуры. Ва ўмовах зрухаў у
свядомасці людзей, якія зараз назіраюцца, зусім не
выпадковы рост зацікаўленасці народнай спадчынай.

Захаванне і развіццё культурных традыцый наро-
да — адна з найважнейшых задач сучаснай беларускай
культуры.

Традыцыі адыгрываюць ролю акумулятара, перадат-
чыка сацыяльнага вопыту. Праз іх кожнае пакаленне
аднаўляе сябе, духоўную культуру, перадае вопыт новым
пакаленням.

У апошнія гады вядзецца даследчыцкая і
арганізацыйная работа ў галіне традыцыйнай харэаграфіі,
народных свят, абрадаў, фальклорных традыцый,
дэкаратыўнага, рамесніцкага мастацтваў.

Цяпер можна сказаць: сітуацыя ў традыцыйным
мастацтве Беларусі разглядаецца на фоне еўрапейскага
культурнага ландшафту як адна з унікальных па
захаванасці аўтэнтчных формаў. У Беларусі традыцыйнае
мастацтва не рэлікт, а жывая з'ява культуры.

Гэта можна прасачыць на прыкладах практычна любога рэгіёна Беларусі. Вось некалькі прыкладаў з жыцця Чэрвеньшчыны.

Шмат вядомых імён дала гэтая зямля беларускай культуры. Мала каму на Беларусі невядомы Станіслаў Манюшка — славуты польскі кампазітар, што нарадзіўся ў фальварку Убель Ігуменскага павета (цяперашні Чэрвеньскі раён), чалавек, які паклаў пачатак беларускаму і польскаму опернаму мастацтву. Ніводзін з тых музыкантаў, што працавалі ў сярэдзіне XIX ст. у Беларусі, не зрабіў настолькі моцнага ўплыву на развіццё музычнага жыцця краіны, як Манюшка. І нікому з сучаснікаў не ўдалося пакінуць такога значнага следу ў гісторыі музычнай культуры Беларусі, як яму.

Стварэнне першых вадэвіляў, музычных камедый, камічных опер Манюшкі звязана з Беларуссю. У сваіх творах кампазітар шырока выкарыстоўваў беларускі музычны фальклор.

У 1857 г. Станіслаў Манюшка пераехаў у Варшаву, дзе заняў пасаду дырыжора і дырэктара Варшаўскага опернага тэатра.

Жывучы ў Варшаве, Манюшка амаль кожны год прыязджаў у Мінск. Гэтыя прыезды кожны раз былі эмацыянальна напоўнены вяртаннем у яго музычную маладосць. Сёння кампазітар ізноў вяртаецца на Радзіму, вяртаецца творамі да нас, тых музычнай, моўнай стыхій, якія спарадзілі іх.

Удзячныя землякі кампазітара зрабілі шмат дзеля ўшанавання яго памяці. У 1969 г. да 150-годдзя з дня нараджэння С.Манюшкі на яго радзіме былі адкрыты музей, помнік-стэла. У 1993 г. адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі ля ўваходу ў памяшканне музея. На сённяшні дзень гэта адзіны ў свеце музей славутага кампазітара. Стала ўжо традыцыяй, што ў дзень нараджэння С.Манюшкі сюды прыязджаюць госці з Польшчы. Яны высока цэняць увагу беларускага народа

да памяці кампазітара. Зварот да гісторыка-культурнай спадчыны С.Манюшкі, такім чынам, садзейнічае збліжэнню і развіццю нацыянальных культур двух народаў-суседзяў.

Род Ельскіх ведаюць не толькі ў Беларусі, але і ў сумежных дзяржавах. Больш таго, вандроўныя сцежкі аднаго з Ельскіх, Канстанціна Міхайлавіча, цягнуцца ажно ў Лацінскую Амерыку. З гэтага роду паходзіць выдатны кампазітар, скрыпач і музыказнаўца Міхаіл Карлавіч Ельскі.

Міхаіл Ельскі — аўтар каля сотні музычных твораў: двух канцэртаў, санаты-фантазіі, скрыпічных і фартэпіянных паланэзаў, мазурак, мініячур. Збіраў, запісваў беларускія народныя мелодыі, выкарыстоўваў у сваіх працах. Ён аўтар даследавання “Народные танцы Минской губернии”, што не страціла пазнавальнага значэння да нашых дзён.

Аляксандр Карлавіч Ельскі — пісьменнік, гісторык, этнограф, перакладчык і публіцыст, славыты краязнаўца і даследчык нашай мінуўшчыны. У сваім маёнтку Замосце былога Ігуменскага павега ў 1864 г. ён арганізаваў прыватны краязнаўчы музей. Там паступова назапасіліся звыш шасцідзiesiąці карцін, больш дзвюх тысяч гравюр, многа малюнкаў, эскізаў заходнееўрапейскіх, мясцовых мастакоў. У музеі зберагаліся таксама асобныя прадметы, лісты Адама Міцкевіча, Тадэвуша Касцюшкі. Захоўваліся калекцыі фарфору, шкла, слупкіх паясоў, каля дваццаці тысяч аўтографаў, дакументаў (у тым ліку Пятра I, Напалеона, Лютэра, Дж.Вашынгтона, А.Міцкевіча і інш.). Ёсць матэрыялы, што тычыліся паўстання Т.Касцюшкі, паўстанняў 1830—1831, 1863—1864 гг., Айчыннай вайны 1812 г., шмат разнастайных памятак з гісторыі палітычнага, культурнага жыцця Беларусі.

Аляксандрам Ельскім была сабрана таксама багатая бібліятэка. Колькасць кніг, сабраных у ёй, перавышала дзесьць тысяч адзінак. Сярод іх былі старадрукі, выданні

XVII ст., амаль усе польскія, літоўска-беларускія хронікі, дыярыушы; бібліяграфічныя даведнікі, энцыклапедыі, атласы, вопісы архіваў і інш.

Рупліва сабраныя і захаваныя А.Ельскім матэрыялы былі патрэбны гісторыкам, этнографам, пісьменнікам, фалькларыстам, краязнаўцам многіх краін свету. Пра гэта сведчыць тое, што ў кнізе наведвальнікаў музея ёсць запісы на рускай, французскай, нямецкай, дацкай і, зразумела, беларускай мовах.

Асабліва шчодра выкарыстоўваў матэрыялы музея сам А.Ельскі. На аснове іх ён напісаў звыш дзесяці тысяч гісторыка-краязнаўчых артыкулаў пра Беларусь.

Падзвіжніцкая культурная праца Аляксандра Ельскага мела шырокі рэзананс у славянскім свеце. Яго імя заўсёды з пашанай згадвалася ў грамадска-культурных колах.

У заключэнне заўважым, што вывучэнне і засваенне гісторыка-культурнай спадчыны з'яўляюцца спрыяльнай глебай для выхавання моладзі.

*Лазарэва С.М.,
суіскальнік кафедры
сацыялогіі і культуразнаўства*

ЗНАЧЭННЕ СПАДЧЫНЫ КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА Ў АДРАДЖЭННІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

Даследаванні культуры, літаратуры мінулага маюць не толькі тэарэтычнае, але і практычнае значэнне. Яны садзейнічаюць больш глыбокаму асэнсаванню заканамернасцей, вызначэнню перспектывы развіцця культуры і літаратуры сучаснасці і будучыні.

Але да нашага часу беларуская культура як цэласная сістэма, комплекс духоўных, матэрыяльных каштоў-